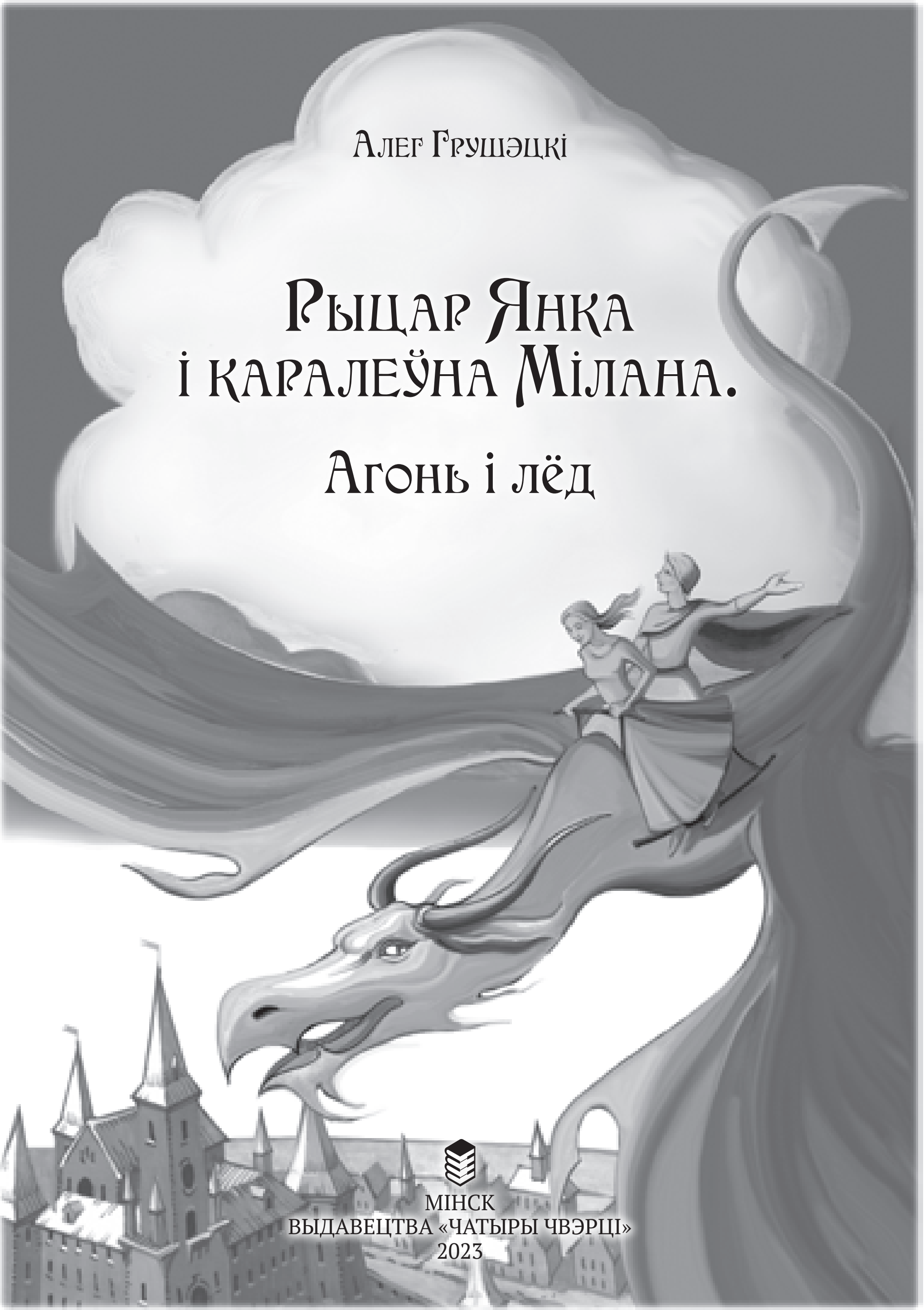

Алег Грушэцкі

Рыцар Янка і каралеўна Мілана.

Агонь і лёд

МІНСК
ВЫДАВЕЦТВА «ЧАТЫРЫ ЧВЭРЦІ»
2023

УДК 821.161.1(476)-1
ББК 84(4Беи)-5
Г91

Мастак
Віктар Іосіфавіч Козел

Грушэцкі, А. Л.
Г91 Рыцар Янка і каралеўна Мілана. Агонь і лёд / Алег Грушэцкі. — Мінск : Чатыры чвэрці, 2023. — 272 с. : іл.
ISBN 978-985-581-632-5.

Янка і Мілана прыязджаюць на зімовыя вакацыі ў дзедаву вёску. Снежныя забавы, калядаванне да глыбокай ночы… Але найбольш клічуць да сябе прыгоды, таямнічае каралеўства Сварга. Ды толькі гэтым разам неспакойна ў іх сяброў, каралевічаў Рэглы і Сэнмура, чые землі прагне захапіць і замарозіць магутная вядзьмарка Маразанна. Ёй падуладная стыхія ветру і верна служаць чараўнік Падвей і паветрыкі. Каб даць рады гэтай зграі, Янку з Міланай належыць адгадаць шмат загадак, адшукаць таемны пакой і магічны кій, выявіць незвычайную кемлівасць і аб'яднаць тры каралеўствы. Дапамогуць ім у барацьбе Цмок, браты-волаты Вярнігара і Вярнідуб і нават загадкавыя феі, што, па паданнях, жывуць высока ў гарах. Юных герояў чакаюць новыя знаёмствы, неверагодныя прыгоды і слаўныя бітвы.

УДК 821.161.1(476)-1
ББК 84(4Беи)-5

ISBN 978-985-581-632-5

© Грушэцкі А. Л., 2023
© Козел В. І., ілюстрацыі, 2023
© Афармленне. ТДА «Выдавецтва “Чатыры чвэрці”», 2023

Зімовая дарога

— Гэта наш апошні ўрок у гэтым паўгоддзі. Наперадзе вас чакаюць зімовыя вакацыі, Каляды, забавы і новыя прыгоды. Баўцеся добра, бо пасля адпачынку чакаю вас усіх з сачыненнямі на тэму: «Як я правёў калядныя святы». Напэўна, некаторыя з вас паедуць хто за горад, а можа хто і наогул у іншыя краіны. Так, Мілана? – звярнулася настаўніца да вучаніцы, якая ўжо аддалася марам, разважаючы, куды ж яна адправіцца. – Вось вы, куды плануеце паехаць?

– У каралеўства Сварга, – недзе летуценячы задуменна адказала дзяўчына.

– Куды? – жанчына ажно разгубілася.

– Га? Не, у вёску, да бабулі і дзядулі, – вярнулася з нябёсаў на зямлю Мілана.

– Гэта ўжо больш зразумела, таксама люблю бываць на вёсцы. Але ж што гэта за каралеўства?

– Гэта так, з фільма аднаго, фэнтэзі, – выкруцілася кемлівая школьніца.

– А я ўжо на секунду падумала, што нешта з геаграфіі прапусціла, – пажартавала настаўніца. – Зрэшты, зараз столькі экзатычных напрамкаў, што часам нават дзіву даешся.

Ужо дома дзяўчына прызналася брату:

– Ты ведаеш, я сёння знянацку ледзь не прабалбаталася пра каралеўства.

– Як так?

– Замарылася, быццам зноў па ім вандрую.

– Разумею, таксама сумую па тых прыгодах. Але ты, глядзі, асцярожней у наступны раз. Гэта вялікі сакрэт!

Яны насамрэч знудзіліся па тых часах, калі яны, як сапраўдныя героі, змагаліся за волю цэлага краю, ратавалі сваіх сяброў і адстойвалі справядлівасць. Успаміны адразу паглынулі іх, і ім зноў захацелася апынуцца побач са сваімі прыяцелямі, якія так хутка для іх сталі блізкімі і дарагімі: мудры Пугач, волат Вярнігара, вужалкі… А як жа там Цмок пажывае? Улічваючы, што час у залюстрэччы цячэ зусім інакш, пэўна, ён ужо падрос. А каралевічы Сэнмур і Рэгла, з якімі склаліся такія цёплыя адносіны? Спаткацца б з імі ізноў… А зрэшты – чаму не? Бацькі ім ужо паабяцалі, што вакацыі яны правядуць у бабулі з дзядулем. А значыцца – усё магчыма. І настрой адразу ж узняўся.

Ужо хутка яны радасна збіраліся ў дарогу. Але што з сабой узяць на гэты раз? Калі шчыра, браць даспехі Янку ўжо не так хацелася. За паўгода ён падрос, стаў больш сур’ёзны, і цягнуць з сабой у вёску штучны набор, ды яшчэ і зімой, яму ўжо было не цікава. Затое ў яго цяпер было тое крэсіва, пра якое ён так марыў. Бацька, даведаўшыся пра гэта, купіў яму, бо Янка нярэдка хадзіў у вандроўкі на прыроду са скаўтамі. І ліхтарык яшчэ паклаў у заплечнік, якасны, святлодыёдны. А таксама, хоць і кампактны, але досыць моцны палявы бінокль. І, вядома ж, не забыў ён запакаваць і акуратна ўкласці драўляныя крыж з падковай, пры дапа-

мозе якіх можна было адчыніць чароўны партал праз люстэрка ў таямнічае каралеўства.

А вось Мілана і ў гэты раз з задавальненнем брала сваю дыядэму, якой вельмі ганарылася. Вельмі цешыла дзяўчыну тое, за што яе атрымала – найпрыгажэйшая паміж аднагодкаў на раённым конкурсе! А на шыю павесіла той загадкавы кулончык дзіўнага фіялетавага колеру ў дэкаратыўнай аправе, пры дапамозе якога можна было выклікаць Цмока.

На наступны дзень яны ўжо і выехалі, каб паспець акурат да каляднай вячэры. Шлях быў няблізкі. Але менавіта зімой наш лес выглядае асабліва цудоўна, нават – чароўна. Высачэзныя сосны і яліны, нібы заможныя шляхцюкі і паненкі, апранутыя ў багатыя пясцовыя шапкі ды палярыны, выхваляюцца хараством сваіх строяў, якія так і ззяюць на сонцы. А рассыпаны пад ім сумётамі белы пушысты снег зіхаціць пералівам, нібы раскіданыя прыгаршчамі дарагія дыяменты. Гледзячы на гэтае пышнае багацце, Мілана з цеплынёй ўспомніла тую самую футраваю палярыну ад Сэнмура, годную асоб каралеўскай крыві. Вось бы калі яна спатрэбілася. Але ў такой раскошы фарсіць па вёсцы неяк няёмка. Хіба што пры двары. І тут перад яе вачыма паўстала выява прыгожа ўбранага замка, у якім яны балявалі перад развітаннем, і ў якім нарэшце ўладарыў праўдзівы кароль. Калі ўсё складзецца добра, то найверагодней з ім можа і пабачацца. Спадзяемся, у каралеўстве нарэшце пануе мір і спакой.

Казачны пейзаж за акном зачароўваў, але белая аднастайнасць хараства паволі закалыхвала, і неўзабаве дзеці і самі не заўважылі, як праваліліся ў сон. Раптам іх абудзіла рэзкае тармажэнне. Машына не пайшла ў

Вяртанне ў каралеўства

Па калядным шэсці ўсе дзеці атрымалі ласункі. Асабліва прысмакаў дасталася «козачцы», якая больш за ўсіх працавала. А з іншага здабытку збіраліся зрабіць агульны стол для ўсіх калядоўшчыкаў. Янка з Міланай ісці не планавалі, хоць дзеці там таксама будуць. Яны добра стаміліся і хацелі адпачынку. Ведаючы па мінулых гадах, святочнае застолле працягнецца хіба не да раніцы – гуляць на вёсцы ўмеюць. А вось бацькі пойдуць абавязкова, бо вельмі хацелі пабачыцца са сваякамі ды сябрамі. І ўсе абавязкова чакаюць іх бабулю, без якой вечарына нават не ўяўляецца, бо без яе спеваў і свята не свята. Народных песень яна ведае багата, а яе голасам можна заслухацца сябе на радасць. Ну, і куды ж без іх дзеда – галоўнага зорканошы. Толькі пераапрануцца варта было і зорку назад у камору прыбраць. Да наступнай Каляды.

– Бацька, я ўсё сам прыбяру, ты збірайся, – запрапанаваў сын дапамагчы, каб нікога не затрымліваць.

Стары не адразу, але пагадзіўся і даў яму ключы. Зрэшты, яго з жонкай чакалі іншыя калядоўшчыкі. Пазаносіць старыя важкія кажухі, вялікую зорку ды іншае, насамрэч, часу адымала. Каб хутчэй даць рады з усім, далучыліся да бацькі і Янка з Міланай, якой так-

сама трэба было пакласці на месца сваю маску і футра «казы».

Дзеці ўвайшлі ў невялічкае памяшканне, стаіўшы дыханне. Для іх гэта была не проста камора, а нешта загадкавае, таямнічы пакой. Хоць рэчы трэба было класці ў іншае месца, але, заходзячы, яны ўтаропіліся і не адводзілі вачэй ад старога грувасткага куфра і старадаўняга люстэрка, якое было фактычна сямейнай рэліквіяй. Усё было на сваіх месцах. Яны так заглядзеліся, што ледзьве не ўрэзаліся адзін у аднаго.

– Э-гэй! Прачніцеся! – вярнуў бацька сваіх зачараваных летуценнікаў у рэчаіснасць.

А потым паглядзеў на тую сцяну і прызнаўся:

– Шчыра кажучы, мяне таксама ў дзяцінстве заварожвала гэтае люстра. Нешта ў ім ёсць, гэта нават цяжка перадаць на словах. Кажуць, што старажытныя люстэркі хаваюць у сябе шмат таямніц. Падумаць толькі, колькі нашых продкаў стаяла перад ім, глядзелася ў яго са сваімі думкамі, разважаннямі. Ёсць у гэтым нешта загадкавае, можа нават містычнае. Калі ўглядаешся ў гэтую бясконцасць… Нездарма ж, напэўна, люстры лічаць парталамі ў іншыя вымярэнні.

– Напэўна, – пагадзіўся Янка. – А табе дзеда нічога пра яго не распавядаў?

– Не. Ды я неяк і сам не пытаў у яго. Прызнацца, колькі памятаю, яно заўсёды вісела ў каморы, а пускаць ён сюды нікога не любіць. Для яго гэта скарбніца, уласная тэрыторыя, дзе іншым знаходзіцца не пажадана. Амаль sancta sanctorum – святая святых, як кажуць на лаціне. Хаця, па мне, дык нічога тут настолькі каштоўнага нямашака. Хіба, у куфры можа нешта і хавае.

Каралеўства Вагорыя

У хаце было цёпла і ўтульна. Цяпло ад печы разлівалася па ўсім памяшканні, і, успамінаючы ўчарашнюю непагадзь, нават не хацелася вылазіць з-пад коўдры – груба апрацаванай скуры, якімі ім далі накрыцца і пад якімі так смачна спалася. Але гаспадыня ўжо ва ўсю грымела чыгункамі і слаўся такі духмяны водар, што хочаш не хочаш, прачнешся. Ды і шлях далейшы на іх чакаў.

– Вого! Калі ж гэта вы паспелі?! – здзіўлена прамовіў Янка, пабачыўшы ўжо амаль накрыты стол.

– У нас як певень устаў, то і мы з ім. Хочаш мець гаспадарку – працаваць трэба зранку.

– Маеце рацыю, гаспадыня. Бадай, і нам няма чаго час губляць.

– Э, не, – не пагадзілася жанчына. – А вось вам пасля такой дарогі трохі адпачыць не зашкодзіць, – усміхнулася яна. – Я толькі нас мела на ўвазе. Вялікая гаспадарка патрабуе і вялікай адказнасці.

А гаспадарка ў іх і насамрэч была годная. Гэта госці ацанілі нават у поцемках. І хата была не маленькая, ды і двор за плотам прасціраўся на вялікай плошчы – і сад, і гарод, багата пабудоў. Трымаць усё у парадку, пэўна ж, адымала добра сіл і часу. Жыццё на зямлі, гэта не ў го-

радзе, дзе ўсё пад рукой. Тут усё трэба даглядаць, гадаваць. Але, калі ты працавіты і глядзіш за ўсім адказна, не лянуешся, то і зямля прыносіць табе плён, адпаведны намаганням.

Гаспадыня дастала з печы патэльню і паклікала дзяцей за стол. Там ужо чакала бульбачка ў чыгунку, свежая сакавітая гародніна, хрумсткая зяляніна ды запраўкі, а на самой патэльні яшчэ скварылася і пырскала, пастрэльваючы, толькі прыгатаваная гарачая яечня са скваркамі. Ад такой стравы не адмовішся.

– Як жа неверагодна пахне! – ледзь стрымліваўся хлопец.

Жанчына ўсміхнулася і пачала раскладаць ежу па місках. Госці накінуліся, нават не чакаючы, пакуль астыне.

– Ну як? – пацікавілася гаспадыня.

– Смачна неверагодна, – прагна жуючы пахваліў Янка.

– Так, папросту пышна, – падтрымала сястра, цягнучыся за зялянінай.

– Вось і добра. Ежце, мае харошыя. Шлях да замка далёкі, падмацуйцеся перад дарогай, як след.

Нават гарцукі толькі і закідвалі лыжку за лыжкай. Але гаспадыні гэта дастаўляла толькі радасць, што яе гатаванні так прыйшліся ўсім даспадобы. Па сытым стале госці аддзякавалі за ўсё, ды пакрысе пачалі збірацца ў шлях. А жанчына тым часам склала ім клуначак яшчэ і з сабой.

На вуліцы было свежа і зябка. Але гэта ранішняя прахалода нават бадзёрыла. Калі што трохі і псавала настрой, дык тое, што пасля праліўнога дажджу вакол было страшна гразка, а дарога стала зусім размытай.

Алег Грушэцкі

Беларускі пісьменнік, журналіст. Бацька траіх дзяцей.

У мінулым – адзін з арганізатараў скаўцкага руху ў Беларусі. Удзельнік першага беларускамоўнага летніка «Грунвальд».

Дэбютаваў у 1994 годзе ў часопісе «Першацвет». Аўтар вершаў, казак і фэнтэзі для дзяцей і падлеткаў. Кніга А. Грушэцкага «Краіна Вымярэнія» (2019) два гады запар уваходзіла ў ТОП найлепшых беларускіх кніг для дзяцей. Выйшлі кнігі «Рыцар Янка і каралеўна Мілана. Таямнічае каралеўства» (2021), «Рыцар Янка і каралеўна Мілана. Каралеўству патрэбны героі» (2022) з ілюстрацыямі В. Козела. Аўтар літаратуразнаўчых і гістарычных артыкулаў як у беларускіх, так і ў замежных навуковых выданнях. Перакладае з польскай мовы на беларускую.

Лаўрэат шэрага творчых прэмій. Увайшоў у лонг-ліст IV Міжнароднага літаратурнага фестывалю-конкурсу «Рускі Гофман» у намінацыі «Проза казачная, фантазійная» (2019).

ЗМЕСТ

Зімовая дарога 3
Калядоўшчыкі 11
Вяртанне ў каралеўства 23
Змрочная і халодная гісторыя 36
Прыём 51
Крумкач – новы вучань Пугача 67
Змяіны кароль 82
Халадае 100
Дарога праз могілкі 117
Каралеўства Вагорыя 130
Палёт на Цмоку 153
Загадкавыя вілы 168
Таемны пакой 182
Таямніцы дыпламатыі 199
Начны напад 214
Перамовы 235
Полымя растопіць лёд 247

Пра аўтара 270